

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Kilpeläinen, Erja; Vaarala, Heidi

Title: Dokumenteista käytäntöön : ajankohtaista kieli(koulutus)politiikkaa

Year: 2022

Version: Published version

Copyright: © Kieliverkkosto ja kirjoittajat, 2022

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Kilpeläinen, E., & Vaarala, H. (2022). Dokumenteista käytäntöön : ajankohtaista kieli(koulutus)politiikkaa. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 13(4).

<https://www.kieliverkkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-syyskuu-2022/dokumenteista-kaytanton-ajankohtaista-kieli-koulutus-politiikkaa>

Kieliverkosto (<https://www.kieliverkosto.fi/fi>)

Dokumenteista käytäntöön – ajankohtaista kieli(koulutus)politiikkaa

Julkaistu: 7. syyskuuta 2022 | Kirjoittaneet: Erja Kilpeläinen ja Heidi Vaarala

Euroopassa on sodittu reilu puoli vuotta siitä lähtien, kun Venäjä hyökkäsi Ukrainaan helmikuussa 2022. Euroopassa nähtiin järkyttynyttä lamaannusta mutta myös valtavaa halua auttaa, tukea ja ottaa vastaan Ukrainasta pakenevia. Suomalaisen koulutuksen kentällä erilaisia järjestelyjä on tehty ja tehdään kiivaaseen tahtiin, jotta sotaa pakenevia voidaan auttaa. Uuden lukuvuoden suomalaisessa varhaiskasvatuksessa ja koulutuksessa aloitti n. 5600 ukrainalaista (Opetushallitus 2022). Esimerkiksi Jyväskylässä kaupunki pisti pystyyn 20 valmistavan opetuksen ryhmää (<https://www.ksml.fi/paikalliset/4765084>) vastasaapuneille lapsille ja nuorille, ja korkeakoulutuksen kentällä on pyritty tukemaan Ukrainasta saapuvien tutkijoiden ja opiskelijoiden opintojen ja työn jatkumista.

Akuutin kriisin hetkellä on tärkeää tehdä ratkaisuja kestävästi, sillä kukaan ei tiedä, kauanko tilanne jatkuu. Esimerkiksi vastasaapuneita oppilaita opettavia opettajia on tärkeää tukea suomi toisena kielenä -opinnoilla nyt (<https://www.jyu.fi/fi/ajankohtaista/arkisto/2022/08/s2-koulutuskokonaisuus-on-jalleen-tarjolla-tukea-suomeen-saapuneiden-opetukseen>) mutta myös jatkossa. Jossain vaiheessa on tärkeää pysähtyä reflektomaan tehtyä, jotta meillä on jatkossakin erilaisia toimintamalleja reagoida kansainvälisiin kriiseihin. Aiempaa kokemusta on kertynyt esimerkiksi vuoden 2015 pakolaiskriisin yhteydestä (korkeakoulujen reaktioista, ks. Vaarala, Haapakangas, Kyckling & Saarinen 2017).

**

Kesän aikana on useita kieli(koulutus)poliittisia asioita viety eteenpäin. Esimerkiksi valtioneuvosto julkaisi ensimmäisen kokonaisvaltaisen kielipoliittisen ohjelman ja oikeusministeriö raportin maahan muuttaneiden ja monikielisten suomalaisten yhteiskunnallisen osallistumisen haasteista.

Kielipoliittinen ohjelma (<https://oikeusministerio.fi/-/ensimmainen-kielipoliittinen-ohjelma-suojaa-kotoperaisia-kieliamme>) hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksenä kesäkuussa 2022, ja se täydentää vuonna 2021 julkaistua kansalliskielistrategiaa. Ohjelma koskee kotoperäisiä kieliä eli saamen kieliä (pohjoissaame, inarinsaame ja koltansaame), romanikieltä,

viittomakieliä (suomalainen sekä suomenruotsalainen viittomakieli) ja karjalan kieltä. Ohjelman toimenpiteillä pyritään kehittämään kielten asemaa ja lainsäädäntöä, institutionaalista tukea, useamman kielen rekisteröintiä väestötietojärjestelmään, kielten opetusta, viittomakielisiä lapsia, kielten huoltoa ja elvytystä sekä kielitietoisuutta ja digitaalista toimintaympäristöä. Tähän kytkeytyviä toimenpiteitä on polkaistu käyntiin jo aiemmin: esimerkiksi romanikielen elvytysohjelman luonnos on lausuntokierroksella 9.9. asti (<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=79f53f15-75af-4ea9-870e-a9ebdf62ff15>).

Suomessa on kuitenkin paljon monikielisyttä, joka jää ohjelman ulkopuolelle: Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2021 Suomessa asui 458 000 vieraskielistä ja nämä puhuvat noin 120 muuta kuin ”kotoperäistä” kieltä. Kielipoliittisessa ohjelmassa tarkastellaan lyhyesti myös näiden asemaa ja niitä koskevia haasteita. Näiden kielten ylläpitoon ja kehittämiseen etenkin lasten ja nuorten kielenä on kuitenkin syytä kiinnittää aiempaa enemmän huomiota mm. lisäämällä niiden opiskelumahdollisuus varsinaiseen opetussuunnitelmaan ja huolehtimalla näitä kieliä opettavien opettajien pätevydestä ja täydennyskoulutusmahdollisuuksista.

Maahan muuttaneiden ja monikielisten suomalaisten asemaa täytyy kehittää myös muilla tavoin, sillä tällä hetkellä heidän äänensä ei kuulu päätöksenteossa eikä yhteiskunnallisessa keskustelussa riittävästi. Etnisten suhteiden neuvottelukunnan (ETNO) asettama työryhmä selvitti, mitkä rakenteelliset seikat estävät maahanmuuttaneita ja monikielisiä suomalaisia vaikuttamasta aktiivisesti vaaleissa ja vaalien väleissä. Työryhmän kesäkuussa 2022 julkaistussa raportissa (<https://oikeusministerio.fi/-/raportti-maahanmuuttaneiden-ja-monikielisten-suomalaisten-demokratiavaje-on-korjattava>) tilanteen parantamiseksi esitetään selko- ja monikielisen viestinnän lisäämistä, maahan muuttaneiden ja monikielisten suomalaisten järjestöjen roolin tunnistamista sekä yhdenvertaisuutta edistävää viranomaistoimintaa. Ruohonjuuritason vapaaehtoistyön ja kansalaisaktiivisuuden lisäksi tarvitaan pysyviä rakenteita ja koulutuspoliittisia päätöksiä, jotta suomalaisessa yhteiskunnassa on tulevaisuudessa entistä parempi olla jokaisen täällä asuvan. Poliittiset ja hallinnolliset asiakirjat eivät tietenkään yksinään tai yhtäkkiä muuta käytänteitä tai koulutusta demokraattisempaan suuntaan, vaan siihen tarvitaan lisää koulutusta ja tutkimusta (Piippo, Ahlholm & Portaankorva-Koivisto 2021).

**

Syyskuun verkkolehti kokoaa jälleen yhteen eri tavoin ajankohtaisia aiheita ja etenkin opettajia puhuttavia teemoja. Verkkolehden avaa Sanna Mustosen, Matilda Rannankarin ja Eija Aallon artikkeli, jossa he kuvaavat opettajaopiskelijoiden ukrainalaisille lapsille ja nuorille järjestämää kesätoimintaa. Joskus pelkkä läsnäolo ja kuulluksi tuleminen on tärkeintä.

Kahdessa seuraavassa artikkelissa sukellaan digitaalisten pakopelien maailmaan! Samuli Grönfors ja Sanna-Kaisa Tanskanen käsittelevät pakopeliä, jota on hyödynnetty lukion englannin kielen kurssin kertauksena. Fantasiateemaisen pakopelin avulla pohditaan sitä, mitä opiskelijat

ja opettaja tuumaavat digitaalisesta pakopelistä ja lisääkö se motivaatiota oppia kieltä. Mitä tapahtuu, kun uppoaa pelin maailmaan? Heli Hämäläinen, Reetta Niinisalo ja Sanna Riuttanen puolestaan esittelevät artikkelissaan, mitä kannattaa ottaa huomioon, jos haluaa rakentaa oman kieliaiheisen pakopelin opetuskäyttöön. Artikkelin kirjoittajat ovat olleet mukana kehittämässä suursuosion saavuttanutta Jyväskylän yliopiston Kielikampuksen zombiaiheista pakopeliä, joka on vapaasti pelattavissa verkossa (<https://kielikampus.jyu.fi/fi/kielikampuksen-toiminta/virtuaalinen-zombi-pakohuonepeli>). Tutustu ja pelasta maailma zombeilta!

Mitä yhteistä on esimerkiksi arabian ja suomen kielillä? Millaisia avaimia fonetiikka voi tarjota suomen kielen oppimiseen etenkin varhaiskasvatuksen kontekstissa? Maria Tyrerin, Katja Haapasen ja Juli-Anna Aerilan artikkelissa esitellään Turun yliopistossa kehitettyä Kielivertailutyövälinettä, jonka tavoitteena on lisätä varhaiskasvatuksen ammattilaisten ymmärrystä eri kielten foneettisista järjestelmistä sekä kehittää heidän kykyään tukea lasten suomen kielen oppimista. Tällaisia työkaluja tarvitaan, jotta varhaiskasvatuksesta tulee entistäkin kielitietoisempää!

Iris Hubbard, Jenny Torroledo, Hanna-Mari Koistinen ja Ritva Kantelinen hyppäävät puolestaan globaalikasvatuksen maailmaan, vaikka käytännön työ onkin tehty kotoisasti Itä-Suomessa. Millaisia taitoja lapset ja nuoret tarvitsevat maailmassa, joka on jatkuvasti kansainvälisempi? Millaisin keinoin ja toimintamuodoin opettaja voi tuoda globaalikasvatuksen teemoja tuleville maailmankansalaisille? Ota hyvät vinkit talteen tästä artikkelista.

Kansainvälisten osaajien Suomeen jäämisestä ja kotoutumisesta on puhuttu viime vuosina paljon, eikä suotta. Kotimaisten kielten taidolla on merkittävä rooli työllistymisessä ja Suomeen kotoutumisessa, mutta miltä näyttää korkeakoulujen tilanne suomen ja ruotsin opintotarjonnan suhteen? Tanja Asikainen-Kunnari, Johanna Komppa ja Krista Heikkilä kuvaavat artikkelissaan Kielibuusti-hankkeen selvitystä, jossa tarkasteltiin korkeakoulujen kansainvälisille tutkinto-opiskelijoille ja henkilökunnalle tarjottavan kotimaisten kielten opetuksen ja oppimisen tuen tämänhetkistä tilannetta. Mitä opettajat korostavat ja mitä jatkossa tarvitaan?

Kansainvälisyyttä ja verkko-opetusta tarkastellaan kahdessa seuraavassa artikkelissa. Maarit Ohinen-Salvén ja Taija Hämäläinen kuvaavat napakassa artikkelissaan uutta kansainvälistä yhteistyötä, jossa Haaga-Helia ammattikorkeakoulu on ainoana Suomesta mukana. Ulysseus Eurooppa-yliopistossa luodaan kieliohjelmia, joka laajentaa eri Euroopan maissa opiskelevien mahdollisuuksia oppia eri kieliä alkeista itsenäisen kielenkäyttäjän tasolle asti. Opinnot tapahtuvat verkossa ja sivussa saattaa syntyä uusia verkostoja ja tuttavuuksia – mikäs sen parempaa? Tuire Oittinen ja Pentti Haddington Oulun yliopistosta puolestaan iskevät artikkelillaan ajan hermoon: millaista vuorovaikutusta etäopetuksessa tarvitaan ja mitä meidän on vielä yhdessä opittava? Etäopetuksen kaikkia mahdollisuuksia ei vielä tunneta, ja siksi toimintaa suurennuslasin läpi katsova vuorovaikutustutkimus voi tuoda lisätietoa ja vahvistaa hyödyllisiä käytänteitä.

**

Kieliverkoston tutkijat toivottavat antoisia lukuhetkiä lehden parissa!

Erja Kilpeläinen koordinoi Kieliverkostoa ja Heidi Vaarala on Kieliverkoston yliopistotutkija.

Lähteet

Opetushallitus (2022). Varhaiskasvatuksessa ja koulutuksessa aloitti syyslukukauden alussa lähes 5600 ukrainalaista. Tiedote 31.8.2022. Saatavilla:
<https://www.oph.fi/fi/uutiset/2022/varhaiskasvatuksessa-ja-koulutuksessa-aloitti-syyslukukauden-alussa-lahes-5600> (<https://www.oph.fi/fi/uutiset/2022/varhaiskasvatuksessa-ja-koulutuksessa-aloitti-syyslukukauden-alussa-lahes-5600>)

Piippo, I., Ahlholm, M. & Portaankorva-Koivisto, P. (2021). Koulun monet kielet: lähtökohtia, kehityskulkuja ja tulevaisuuden näkymiä. Teoksessa Ahlholm, M., I. Piippo & P. Portaankorva-Koivisto (toim.) 2021. Koulun monet kielet. Plurilingualism in the school. AFinLA-e. Soveltavan kielitieteen tutkimuksia 2021 / n:o 13. 4–20. <https://journal.fi/afinla/article/view/109285> (<https://journal.fi/afinla/article/view/109285>)

Tilastokeskus (n.d.). Vieraskieliset. Saatavilla:
<https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/vieraskieliset.html> (<https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/vieraskieliset.html>)

Vaarala, H., Haapakangas, E.-L., Kyckling, E., & Saarinen, T. (2017). Finnish higher education institutions' reactions to the 2015 asylum seeker situation : Motives, goals and future challenges. *Apples : Journal of Applied Language Studies*, 11 (3), 143–165. doi:10.17011/apples/urn.201712104589 (<https://doi.org/10.17011/apples/urn.201712104589>)

Artikkeliin viittaaminen

Kilpeläinen, E. & Vaarala, H. (2022). Dokumenteista käytäntöön – ajankohtaista kieli(koulutus)politiikkaa. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 13(4). Saatavilla:
<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-syyskuu-2022/dokumenteista-kaytanton-ajankohtaista-kieli-koulutus-politiikkaa> (<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-syyskuu-2022/dokumenteista-kaytanton-ajankohtaista-kieli-koulutus-politiikkaa>)